

УДК 657.47:658(477)

С. О. Пасічник,
аспірант, Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю.М. Потебні ЗНУ
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0008-2452-8105>
Т. О. Меліхова,
д. е. н., професор,
Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю.М. Потебні ЗНУ
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9934-8722>

DOI: 10.32702/2306-6792.2025.3.64

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ НА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

S. Pasichnyk,
Postgraduate student, Engineering Educational and Scientific Institute
named after Yu.M. Potebny of Zaporizhzhya National University
T. Melikhova,
Doctor of Economic Sciences, Professor, Engineering Educational and Scientific Institute
named after Yu.M. Potebny of Zaporizhzhya National University

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL PRINCIPLES OF COST MANAGEMENT AT INDUSTRIAL ENTERPRISES OF UKRAINE

В умовах зростання цін на сировину, енергоресурси та паливо, коливань курсу національної валюти та політичної нестабільності в країні ефективність роботи промислових підприємств безпосередньо залежить від правильної організації системи планування та управління витратами. Управління витратами та їх оптимізація викликає у керівництва особливий інтерес, адже витрати — це ті кошти, які зменшують прибуток підприємства. Якщо доходи виявляються нижчими за витрати, то підприємство отримує збиток і йому не залишається нічого іншого, як або їх урізати або стати збитковим. Основними резервами отримання максимального прибутку підприємства є зниження собівартості виробленої продукції, наданих робіт, послуг та оптимізація витрат. Застосування єдиної системи управління витратами, вдосконалення методів та форм управління ними, будування гнучкої, адаптованої до постійних змін структури управління зумовлено необхідністю забезпечення керівництва своєчасною та достовірною інформацією. Це дозволить здійснювати скорочення витрат обдумано й обґрунтовано з урахуванням всіх наслідків, які можуть бути спричинені прийнятими рішеннями. Тобто підприємство повинно не просто керувати своїми витратами, а й робити це раціонально та своєчасно.

В статті узагальнені та розвинені мета управління витратами, класифікація витрат та методи обліку витрат на промислових підприємствах. Авторами підсумовано думки багатьох провідних вчених стосовно формування мети управління витратами і додано власний погляд на шляхи її досягнення. Крім того, нами узагальнено погляди різних науковців стосовно класифікації витрат та запропоновано додати до неї важливий елемент, такий як витрати за етапами діяльності підприємства, що дозволить аналізувати та деталізувати витрати безпосередньо по процесам з метою контролю за дотриманням затверджених на промисловому підприємстві нормативів витрат по окремим напрямкам. У статті нами також резюмовано бачення та схематично зображено сучасні методи обліку витрат промислових підприємств, за допомогою яких бухгалтерська служба обирає оптимальні методи обліку для розподілення витрат та вирішує інші нагальні потреби та завдання.

In terms of rising prices for raw materials, energy resources and fuel, fluctuations in the exchange rate of the national currency and political instability in the country, the efficiency of industrial enterprises directly depends on the correct organization of the cost planning and management system. Cost management and optimization are of particular interest to management, because costs are those funds that reduce the revenue of the enterprise. In case, income is lower than expenses a company get losses and there is only two ways: to reduce company's expenses or become unprofitable. The main reserves for obtaining maximum profit for the company are reducing the cost of manufactured products, rendered works and services and optimizing the company's costs. The use of a unified cost management system, improving the methods, and forms of cost management, building a flexible, and adaptive to constant changes management structure is directly due to the need to provide management with timely, and reliable information. To make optimal management decisions, it is necessary to know how, and what costs the enterprise incurs in the production process. This will allow for cost reduction in a thoughtful and reasonable manner, taking into account all the consequences that the decisions taken may lead to. That is, the company should not only manage its costs, but also do it rationally and in a timely manner.

Management accounting involves systematic cost management, it covers all production and economic activities of the enterprise and must meet the strategic goals of its development. For industrial enterprises focused on maximizing profits and producing competitive goods and services, the primary strategic task is a strict cost management system, therefore cost management, as an integral part of the enterprise strategy, is of particular importance in an unstable economic situation.

The article summarizes and develops the goal of cost management, cost classification and cost accounting methods at industrial enterprises. The authors summarize the views of many leading scientists on the formation of the goal of cost management and add their own view on the ways to achieve it. In addition, we summarize the views of various scientists on the classification of costs and propose to add to it an important element, such as costs by stages of the enterprise's activity, which will allow analyzing and detailing costs directly by processes in order to monitor compliance with the cost standards approved at the industrial enterprise in individual areas. The article also summarizes the vision and schematically depicts modern methods of cost accounting at industrial enterprises, with the help of which the accounting department selects the optimal accounting methods for cost allocation and solves other urgent needs and tasks.

Ключові слова: витрати, класифікація витрат, аналіз витрат, управління витратами, управлінські рішення, прибуток, мета управління витратами, методи обліку витрат.

Key words: costs, cost classification, cost analysis, cost management, management decisions, profit, purpose of cost management, cost accounting methods.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Головною метою діяльності будь-якого суб'єкта господарювання є задоволення потреб споживачів та отримання максимального прибутку, який є головним джерелом розвитку підприємства. У ринкових умовах підприємство самостійно вирішує, яку продукцію і скільки йому виробляти та в яких цілях і як використовувати наявні в його розпорядженні ресурси (основні фонди, оборотні кошти, кадри, фінанси, інше). Проте для промислового підприємства існують певні обмеження у досягненні оперативних та стратегічних цілей, які обумовлені, з одного боку, попитом на вироблену продукцію, а, з іншого боку, відповідними витратами.

Оскільки результати діяльності будь-якого промислового підприємства наочно відображаються в прибутку, то в комплексі управлінських завдань важлива роль відводиться механізму управління витратами. Тож для прийняття оптимальних управлінських рішень необхідно знати як і які витрати несе підприємство у процесі повного циклу виробництва.

Створення дієздатної системи управління витратним механізмом дозволить визначати раціональність та ефективність витрат, уточнювати показники господарської діяльності; застосовувати дані щодо витрат для прийняття рішень як на найближчий час (оперативне управління), так і на перспективу (стратегічне управління). Враховуючи, що багато теоретико-методичних аспектів удосконалення системи управління витратами на

промислових підприємствах України розроблені недостатньо глибоко, то вони вимагають додаткового вивчення для впровадження на практиці.

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Управління витратами відноситься до одного з найбільш складних і важливих завдань функціонування суб'єктів господарювання. Непослідовність у діях та невміння керувати витратами — одна з причин зменшення прибутку, яка призводить до не конкурентоспроможності товарів, робіт та послуг, і, як наслідок, до втрати життєздатності підприємства.

Питанням дослідження витрат та управління ними присвячені роботи як вітчизняних науковців так і зарубіжних вчених: Бріттона Е., Бутинця Ф., Валуєва Б., Ван Хорна Дж. К., Герасимовича А., Говіндараджана В., Голова С., Давидович І., Дурі К., Задорожної Н., Кіндрацької Л., Нідлза Б., Райна Б., Савченка В., Скоуна Т., Сопка В., Холта Р., Чумаченка М., Фостера Дж. та багатьох інших. У своїх працях вони доводять, що фінансово-господарська діяльність будь-якого підприємства неможлива без використання ресурсів. Розвиток сучасних ринкових відносин свідчить, що спочатку мають місце витрати ресурсів, а потім — результати, пов'язані з цими витратами [8].

Тобто процес управління витратами є багатопрофільним, охоплює всі аспекти господарської діяльності та являє собою засіб досягнення підприємством високого економічного результату. Управління витратами — це елемент системи управління підприємством загалом.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Динамічні ринкові умови вимагають від промислових підприємств швидко змінюватися. Це спонукає проводити на постійній основі різноманітні наукові дослідження з метою розробки і впровадження нових, більш гнучких методів управління витратами, які будуть орієнтовані на раціональне і ефективне використання всіх ресурсів та економічне ведення господарської діяльності промислових підприємств з метою підвищення їх конкурентоспроможності на ринку продукції.

Основною метою статті є дослідження та удосконалення теоретико-методологічних засад управління витратами промислових підприємств України.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Як сучасні, так і традиційні підходи до управління витратами мають свої недоліки та переваги. Сучасні методи дозволяють більш точно розподіляти витрати, але це процес трудомісткий і складний у впровадженні на підприємстві. Пошук найбільш оптимального варіанта формування витрат призводить до необхідності створення ефективної системи управління ними.

Управління витратами — це процес планування, оцінки, складання бюджету, контролю та звітності про витрати підприємства. Це життєво важливий аспект успіху будь-якої організації, оскільки він допомагає гарантувати ефективне та результативне використання ресурсів, досягати бажаних результатів у рамках виділеного бюджету. Управління витратами також включає виявлення та управління ризиками та невизначеностями, які можуть вплинути на витрати, а також реалізацію стратегії щодо пом'якшення або запобігання цих ризиків. Інакше кажучи, управління витратами — це елемент системи управління підприємством в цілому.

Цілями управління витратами є об'єктивна оцінка результатів діяльності, промислового підприємства, оптимізація його фінансового результату, ефективне визначення ціни виробленої продукції, наданих робіт та послуг, прийняття обґрунтованих короткострокових та довгострокових рішень у напрямку управління витратами. Мета буде вважатися досягнутою у разі прийняття більш обґрунтованих та вірних управлінських рішень, які будуть здатні досягти максимального прибутку підприємства.

Авторами узагальнено думки багатьох провідних вчених стосовно формування мети управління витратами, а також додано власний погляд на шляхи її досягнення. Наочно мета управління витратами на промислому підприємстві зображена нами на рисунку 1.

Як бачимо, підприємство має багато різноманітних цілей, які охоплюють всі напрямки його життєдіяльності: економічну, дослідницьку, виробничу, господарську, екологічну, соціальну та інші, які впливають на процес управління витратами. Але тільки завдяки глибокому аналізу кожної окремої цілі і своєчасно прийнятим управлінським рішенням можна запобігти виникненню незапланованих витрат та усунути небажані наслідки для підприємства. Це дозволить досягти головної мети — підви-

щенню прибутку і конкурентоспроможності підприємства та реалізації всі своїх планів на майбутнє.

Управління витратами на промисловому підприємстві спрямоване на вирішення наступних основних завдань:

- виявлення ролі управління витратами як фактору підвищення результатів діяльності підприємства;
- визначення витрат за функціями управління та основними етапами економічного життєвого циклу продукції;
- розрахунок витрат за географічними та операційними сегментами, а також за виробничими підрозділами;
- розрахунок необхідних витрат на одиницю продукції, робіт або послуг;
- пошук шляхів найбільш ефективного використання всіх ресурсів за допомогою планування, обліку і контролю за витратами;
- підготовка інформаційної бази, яка дозволить оцінювати всі види витрат при виборі та прийнятті управлінських рішень;

— визначення технічних способів і засобів, які призведуть до вимірювання, зниження та контролю за витратами;

— виявлення резервів зниження всіх видів витрат на всіх етапах виробничого процесу та у всіх виробничих підрозділах підприємства;

— вибір методів нормування витрат;

— вибір методів обліку витрат;

— вибір системи управління витратами, яка відповідає умовам роботи, а також оперативним та стратегічним планам підприємства [2].

Всі витрати підприємства залежно від їх поведінки, напрямків діяльності та інших умов класифікуються певним чином. Класифікація витрат являє собою науково обгрунтоване групування витрат, об'єднаних за однорідними ознаками обліку, аналізу, контролю, планування. Вона є одним із основних методів пізнання та вивчення витрат і визначає загальнометодологічні схеми формування витрат. Класифікація витрат допомагає більш глибоко вивчити природу й порядок їх формування та особливості розподілу за окремими об'єктами управ-

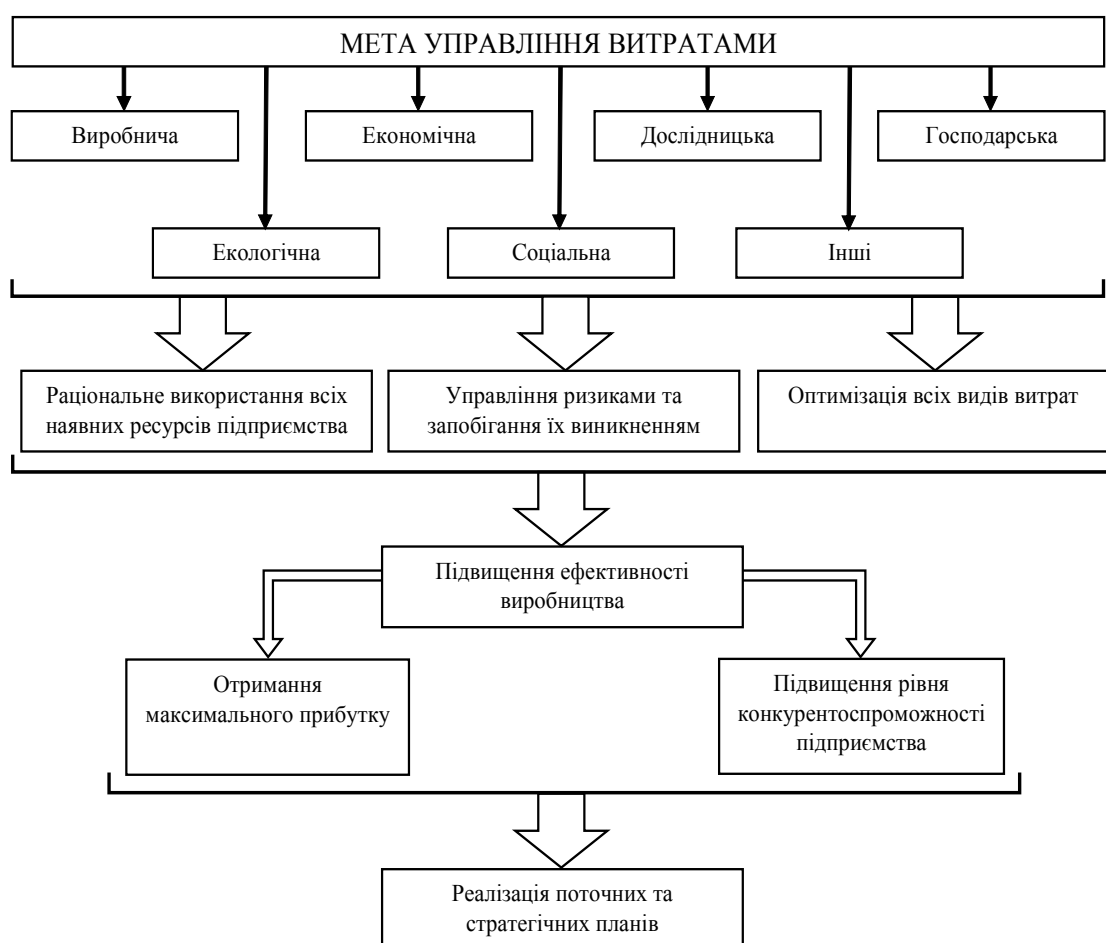

Рис. 1. Мета управління витратами на промислових підприємствах

Джерело: розроблено авторами.

Таблиця 1. Класифікація витрат промислових підприємств

Класифікація за характером витрат	Групування витрат та їх розшифровка
За впливом на собівартість кінцевого продукту (для розрахунку собівартості)	• прямі витрати (безпосередньо пов'язані з виробництвом продукції); • непрямі витрати (спільні виробничі витрати, пов'язані не з виробництвом продукції, а з процесом виробництва в цілому [4]).
За взаємозв'язком із виробничими потужностями	• змінні витрати (залежать від обсягів виробництва); • постійні витрати (не залежать від обсягів виробництва); • умовно-постійні витрати (витрати, які повторюються, але їх розмір може щоразу змінюватись упродовж певного періоду [10]).
За виробничим процесом	• виробничі витрати (витрати ресурсів на виготовлення продукції, робіт та послуг); • невиробничі витрати (всі інші витрати, не пов'язані з виробництвом продукції).
За постійністю в часі	• постійні витрати (не залежать від змін обсягу виробництва, існують навіть коли продукція не виробляється); • періодичні витрати (виникають періодично упродовж звітного року).
За включенням до складу продукції	• основні витрати (прямі витрати на продукцію, без яких її виробництво стає неможливим); • накладні витрати (безпосередньо не пов'язані з виробництвом, проте необхідні в процесі ведення діяльності підприємства [9]).
За продуктивністю витрат	• загальновиробничі витрати (пов'язані з управлінням, організацією та обслуговуванням виробництва і які не можуть бути віднесені на конкретний об'єкт витрат); • загальногосподарські витрати (витрати на управління підприємством в цілому і не пов'язані безпосередньо з виробничим процесом [6]).
За значимістю для прийняття рішень	• релевантні витрати (використовуються в обчисленнях порівняльної ефективності альтернативних варіантів управлінських рішень); • нерелевантні витрати (не використовуються в обчисленнях порівняльної ефективності альтернативних варіантів управлінських рішень).
За можливістю усунення	• видалені витрати (їх можна уникнути або заощадити, якщо вибрати альтернативний варіант); • непереборні витрати (будуть понесені у будь-якому випадку); • неповоротні або ретроспективні витрати (фактично понесені витрати, які не підлягають поверненню).
За регульованістю контролю	• регульовані або контрольовані витрати (піддаються контролю і впливу з боку відповідальних осіб); • нерегульовані або неконтрольовані витрати (відсутня можливість контролю і впливу з боку відповідальних осіб).
За поведінкою витрат	• природні витрати (додаткові витрати, які виникають в результаті виготовлення та продажу додаткової партії продукції); • граничні витрати (додаткові витрати на виробництво додаткової одиниці товару, функція яких має ключове значення у максимізації підприємством прибутку та визначенні оптимального обсягу випуску продукції, товарів та послуг).
За якістю	• витрати на коригувальні дії (виникнення помилок може призвести до втрат, тому задля заощадження ресурсів необхідно вжити заходів та понести витрати, щоб не допустити виникнення повторюваних проблем); • витрати на запобіжні дії (витрати, які можуть попередити виникнення проблем на управлінням якістю, аудит системи якості, програму покращення якості, навчання питань якості тощо).
За можливістю виникнення витрат або за очевидністю та формальною визначеністю	• реальні або явні витрати (відображаються у відповідній обліковій і плановій документації відповідно до системи бухгалтерського обліку); • можливі або неявні витрати (альтернативні витрати на використанні ресурси, які являють собою втрачений дохід).
За об'єктом формування	• сукупні витрати (усі витрати операційної діяльності у певному періоді); • витрати на одиницю продукції (середні витрати при виготовленні продукції, яка виробляється на постійній основі або партіями); • індивідуальні (при одиничному виробництві виробу).
За операційною діяльністю	• поточні витрати (визначаються в період їх здійснення та відображаються в обліку за рахунками витрат, інакше кажучи, це щомісячні витрати); • капітальні витрати (частина інвестицій, які спрямовані на відтворення основних засобів як виробничого так і не виробничого призначення, націлених на реконструкцію, розвиток наявних основних засобів, у тому числі. об'єктів соціальної сфери та створення нових основних засобів); • інвестиційні витрати (сукупність усіх фінансових вкладень, які виникають у процесі впровадження бізнес-ідей, у тому числі. на перепрофілювання виробничої діяльності підприємства, спрямовуються на створення чи купівлю дохідних активів або соціальних благ [11]); • фінансові витрати (короткострокові та довгострокові витрати, пов'язані з запозиченнями: відсотки по кредитах, векселям, облігаціям, фінансовій оренді та інші витрати підприємства).
За методикою обчислення	• середні витрати (витрати на одиницю продукції у певному періоді) • маржинальні витрати (додаткові витрати, які є наслідком реалізації/виробництва додаткової одиниці товару, характеризують приріст сукупних витрат унаслідок приросту обсягу виробництва на гранично малу величину)
За видом обліку витрат	• бухгалтерські витрати (фактичні видатки факторів виробництва для виготовлення певної кількості продукції за цінами їх споживання [3]); • економічні витрати (дорівнюють вартості ресурсів, базуються на факті їх рідкості і можливості альтернативного використання).
За етапами діяльності	• постачальницько-заготівельні витрати (фактичні витрати на підготовку до початку виробничого процесу, в тому числі на закупку та зберігання сировини, матеріалів тощо); • витрати процесу виробничої діяльності (фактичні безпосередні витрати на сам процес виробництва продукції або виконання робіт та надання послуг, в тому числі витрати на фасування і пакування готової продукції); • витрати на зберігання та реалізацію (фактичні витрати на реалізацію готової продукції, в тому числі на зберігання та утримання готової продукції на складах, маркетингові послуги тощо); • адміністративно-управлінські витрати (фактичні витрати на утримання апарату управління, в тому числі заробітна плата, оренда приміщень офісів, комунальні платежі, придбання витратних матеріалів, придбання комп'ютерної та офісної техніки, меблів тощо).

Джерело: узагальнено та розвинено авторами.

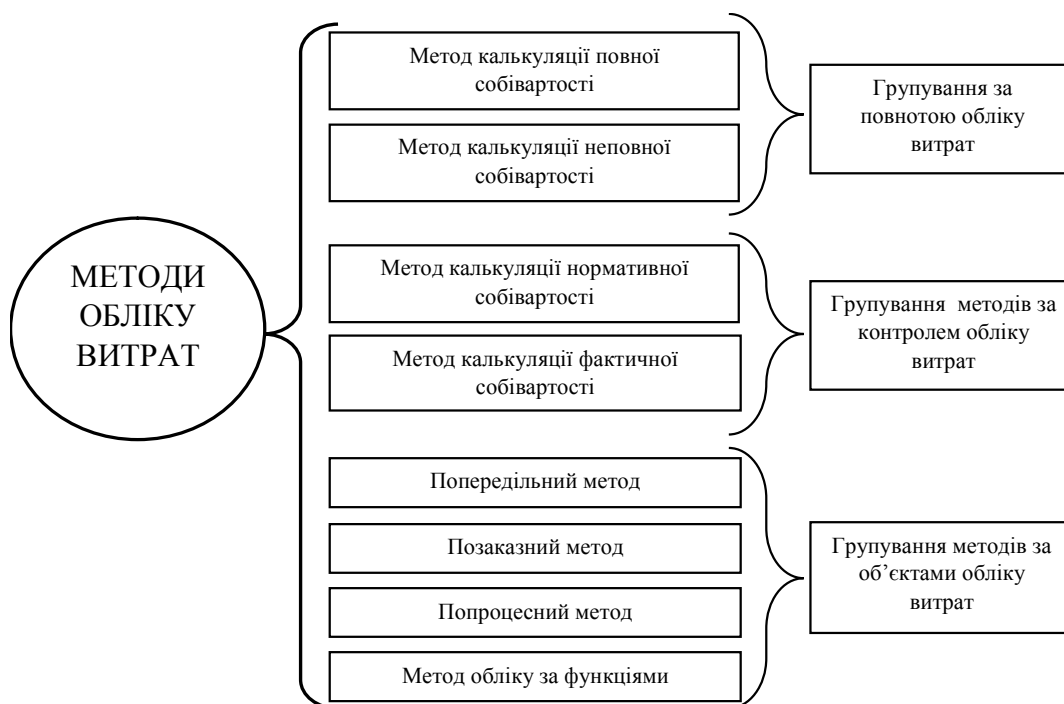

Рис. 2. Методи обліку витрат на промислових підприємствах

Джерело: узагальнено авторами.

ління з метою прийняття вірних управлінських рішень стосовно процесів виробничо-господарської діяльності підприємства [7]. У таблиці 1 нами згруповані витрати за їх основним характером.

Нами узагальнено погляди різних науковців стосовно класифікації витрат та запропоновано додати до неї важливий елемент, такий як витрати за етапами діяльності підприємства. Це елемент перегукується з класифікацією за виробничим процесом, проте є більш масштабним та детальним, оскільки передбачає виокремлення витрат на кожній ділянці виробничо-господарської діяльності. Це дозволить проаналізувати та деталізувати витрати безпосередньо по процесам на більш глибокому рівні з метою їх усвідомлення та контролю за дотриманням затверджених на промисловому підприємстві діючих нормативів за окремими напрямками.

Наведена нами класифікація витрат є найпоширенішою. Однак це не означає, що чим більше буде застосовуватися різних класифікацій на практиці, тим краще буде для підприємства. Більше того, перш ніж починати застосовувати якусь нову класифікацію, необхідно проаналізувати навіщо це робити і яка на практиці буде від неї користь. Тільки маючи чітке розуміння необхідності використання певної класифікації, можна починати її застосовувати, попередньо додавши в облікову політику та

положення про управління поточними витратами та капітальними інвестиціями підприємства.

Одночасно з класифікацією витрат управлінський облік пропонує використовувати різні методи обліку витрат. Облік витрат є складовою системи обліку. Він допомагає систематизувати й акумулювати різну інформацію про витрати з метою оцінки запасів, визначення фінансового результату підприємства, прийняття управлінських рішень, контролю тощо [5].

Наразі класифікація витрат та різноманітні методи їх обліку дозволяють задовільнити не лише потреби управлінського обліку. Так, завдяки управлінському обліку відбувається не тільки формування інформаційної бази про витрати та обраховується калькуляція собівартості продукції, робіт і послуг, а ще й бухгалтерська служба підприємства отримує необхідну інформацію, яка у подальшому допомагає їй обирати оптимальні методи обліку, розподіляти витрати та вирішувати інші загальні потреби та завдання. Тому кожне підприємство обирає для себе самостійно облікову політику щодо витрат і зручні методи їх обліку. Сучасні методи обліку витрат схематично представлені нами на рисунку 2. На ньому авторами узагальнена класифікація існуючих методів обліку витрат, якими користуються промислові підприємства на сьогоднішній день.

Управління витратами являє собою систему комплексного цілеспрямованого впливу прийнятих управлінських рішень на поведінку витрат, їх склад та структуру, а також чинники, які впливають протягом всіх етапів формування і розподілу витрат підприємства [1]. Управляти витратами підприємства означає не тільки отримувати в процесі своєї діяльності максимальну віддачу від використання всіх видів ресурсів, а й оптимізувати фінансово-господарську діяльність в частині здійснених витрат з метою пошуку найефективніших методів господарювання.

Наразі в сучасній економіці відбуваються певні трансформаційні процеси, які змушують науковців постійно переглядати, вдосконалювати, змінювати та доповнювати існуючу класифікацію витрат та методи їх обліку, оскільки кожна класифікація повинна мати практичний зміст для кожного конкретного промислового підприємства.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Управління витратами є важливою і необхідною частиною економічної роботи на промисловому підприємстві. Це дієвий інструмент, який дозволяє передбачати можливі зміни ситуації на ринку, планувати бажані результати діяльності та визначати найбільш ефективні шляхи їх досягнення.

Наглядно зображена нами мета управління витратами передбачає наявність індивідуального підходу до управління витратами на кожному конкретному промисловому підприємстві. Грамотне управління витратами сприятиме збільшенню прибутку, зниженню точки беззбитковості та дасть змогу не залежати від зовнішніх негативних факторів. На підставі аналізу витрат вибір кращого методу їх обліку дозволить підприємству збільшити свій потенціал та конкурувати на внутрішньому і зовнішньому ринках. Тому правильно поставлений на промисловому підприємстві управлінський облік надасть керівництву інформацію, необхідну для розставлення пріоритетів та реперних точок у поточній діяльності підприємства, а також при плануванні його подальшої стратегії, дозволить накопичити базу для оцінки перспективних можливостей, що відкриваються перед ним, і забезпечить контроль за виконанням вже прийнятих управлінських рішень.

Запропонована нами класифікація витрат за етапами діяльності підприємства дозволить коригувати затверджені діючі нормативи в за-

лежності від сучасних вимог та ринкових цін, виявляти фактори, які на них негативно впливають, а також оптимізувати витрати на кожній ділянці виробничо-господарської діяльності промислових підприємств.

Наразі розробка нових стандартів управління витратами стає більш орієнтованою на процеси виробництва та залежить від галузі і специфіки вектору діяльності, а також від обраних власниками пріоритетів. Одним із найважливіших досягнень останніх років був перехід від обліку витрат до їх управлінського аналізу. А перехід від аналізу витрат до стратегічного управління витратами буде пріоритетним напрямком для промислових підприємств у майбутньому.

Проте не існує універсального рішення для управління витратами для всіх. Кожне промислове підприємство повинно розробити, адаптувати та автоматизувати для себе певну структуру, яка найкращим чином відповість його потребам та цілям. Управління витратами — це динамічний безперервний процес, який вимагає постійного контролю та втручання. Застосування обраної системи управління витратами та використання досвіду інших підприємств дозволить досягти оптимізації витрат, отримати максимальний прибуток і підвищити конкурентоспроможність.

Література:

1. Бенькович А. Є., Ломтева І. М., Сначов М. П. Оптимізація витрат діяльності на підприємстві. Збірник наукових праць Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна "Проблеми економіки транспорту". 2017. № 13. С. 7—11.
2. Давидович І. Є. Управління витратами: навч. посіб. м. Київ: Центр учб. літ., 2008. 320 с.
3. Добровський В. М., Гнилицька Л. В., Коршикова Р. С. Управлінський облік: навч.-метод. посіб. м. Київ: КНЕУ, 2003. 235 с.
4. Задорожний З. В. Внутрішньогосподарський облік в будівництві: монографія. м. Тернопіль: Екон. думка, 2006. 336 с.
5. Карпенко О. В., Карпенко Д. В. Управлінський облік: навч. посіб. м. Київ: Центр учб. літ., 2012. 296 с.
6. Козак В. Г. Визначення поняття "витрати" та їх оцінка. Реформування економіки України: стан та перспективи: міжнар. науково-практ. конф., м. Київ, 26 листоп. 2009 р. м. Київ, 2009. С. 129—131.
7. Колісник Г. М. Економічна сутність і класифікація витрат у зв'язку з узагальненням на

рахунках бухгалтерського обліку. Науковий вісник ужгородського університету. 2010. № 2. С. 234.

8. Маркіна І. А., Вороніна В. Л., Рудич А. І. Теоретичні основи управління витратами підприємства. Держава та регіони: економіка та підприємництво. 2020. № 4 (115). С. 140—147.

9. Олійник О. В. Класифікація витрат підприємства. Вісник ЖІТІ. 2001. № 14. С. 146—152.

10. Турило А. М., Кравчук Ю. Б., Турило А. А. Управління витратами підприємства: навч. посіб. м. Київ: Центр навч. літ., 2006. 120 с.

11. Чорна М., Бугріменко Р., Смірнова П. Управління витратами: навч. посіб. Харків: Харків. держ. ун-т харчування та торгівлі, 2017. 166 с.

References:

1. Benkovych, A. E. Lomteva, I. M. and Snachov, M. P. (2017), "Optimization of activity costs at the enterprise", Zbirnyk naukovykh prats' Dnipropetrovs'koho natsional'noho universytetu zaliznychnoho transportu imeni akademika V. Lazariana "Problemy ekonomiky transportu", vol. 13, pp. 7—11.

2. Davydovich I. E. (2008), Upravlinnia vytratamy [Cost management], Tsentr uchbovoi literatury, Kyiv, Ukraine.

3. Dobrovskiy, V. M. Hnylytska, L. V. and Korshikova, R. S. (2003), Upravlins'kyj oblik [Management accounting], Kyivs'kyj natsional'nyj ekonomichnyj universytet, Kyiv, Ukraine.

4. Zadorozhny, Z. V. (2006), Vnutrishn'ohospodars'kyj oblik v budivnytstvi [Domestic accounting in construction], Ekonomichna dumka, Ternopil, Ukraine.

5. Karpenko, O. V. and Karpenko, D. V. (2012), Upravlins'kyj oblik [Management accounting], Tsentr uchbovoi literatury, Kyiv, Ukraine.

6. Kozak, V. G. (2009), "Definition of the concept of "costs" and their assessment", Reformuvannia ekonomiky Ukrainy: stan ta perspektyvy [Reforming the economy of Ukraine: state and prospects], International institute of business education of Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, Kyiv, Ukraine, pp. 129—131.

7. Kolisnyk G. M. (2010), "Economic essence and classification of costs in connection with generalization on accounting accounts", Naukovy visnyk uzhhorods'koho universytetu, vol. 2, pp. 234.

8. Markina, I. A. Voronina, V. L. and Rudych, A. I. (2020), "Theoretical foundations of enterprise cost management", Derzhava ta

rehiony: ekonomika ta pidpryemnytstvo, vol. 4, no. 115, pp. 140—147.

9. Oliynyk, O. V. (2001), "Classification of enterprise expenses", Visnyk ZhITI, vol. 14, pp. 146—152.

10. Turilo, A. M. Kravchuk, Yu. B. and Turilo, A. A. (2006), Upravlinnia vytratamy pidpryemstva [Management of enterprise costs], Tsentr navchal'noi literatury, Kyiv, Ukraine.

11. Chorna M., Bugrimenko R., Smirnova P. (2017), Upravlinnia vytratamy [Cost management], Kharkiv State University of Nutrition and Commerce, Kharkiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 27.01.2025 р.

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України (Категорія «Б») з

ЕКОНОМІЧНИХ НАУК та ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

(Наказ Міністерства освіти і науки України № 886 від 02.07.2020)

Спеціальності - 051, 071, 072, 073, 075, 076, 281, 292